

Rijksdienst voor Ondernemend
Nederland

2023 Energielabel C voor kantoren

Oktober 2021

Willem Relou
Ministerie van Economische Zaken

- > Beleid
- > Wetgeving
- > Stand van zaken in de markt
- > Hoe naar energielabel-C
- > Verdere toekomst

Beleid

A photograph of four men in dark suits and ties standing in a room. A large, ornate chandelier hangs from the ceiling in the background. The image is semi-transparent, serving as a background for the text.

Regeerakkoord 2017 - 2021

- > 49% CO₂-reductie in 2030
- > Nieuwbouw woningen niet meer op aardgas
- > 50.000 bestaande woningen aardgasvrij in 2021
- > Klimaatwet en Nieuw Klimaatakkoord
- > 3 Mton CO₂-reductie door utiliteitsbouw in 2030

Beleid rondom duurzame utiliteitsgebouwen

Bestaande bouw

Energiebesparingsplicht:
erkende maatregelen

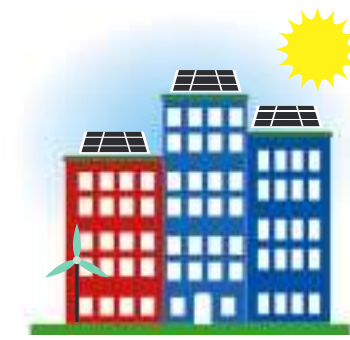
Informatieplicht

Energie
label
C
kantoren

Streefdoel

Eindnorm

2020

2022

Start
Aardgasvrij
maken

2023

2025

2030

2050

Nieuwbouw

Invoering BENG

Verduurzamen heeft vele voordelen

- > Het geeft je een goed gevoel
- > Kantoren worden gezonder
- > Kantoren worden meer waard
- > Kantoren zijn beter te verhuren
- > Je kantoor is up-to-date en heeft minder onderhoud nodig
- > Je voldoet aan wet- en regelgeving
- > Je kunt in aanmerking komen van financiële regelingen
- > Na de investering kost het minder
 - Qua onderhoud
 - Qua energiekosten
- > De bank vraagt erom

Wetgeving

Wetchecker energiebesparing

Krijg direct inzicht in uw verplichtingen

- › <https://regelhulpenvoorbedrijven.nl/wetcheckerenergiebesparing/>

Energie label utiliteitsbouw

- > Verplicht bij verkoop, verhuur en nieuwbouw vanaf 50 m²
- > Altijd verplicht bij overheidsgebouwen vanaf 250 m²
- > Afficheren
 - Overheidsgebouwen
 - Publieke gebouwen

Energie label gebouw

Afgegeven conform de Regeling energieprestatie gebouwen.

Veel besparingsmogelijkheden

D
(zie toelichting in bijlage)

Dit gebouw

Weinig besparingsmogelijkheden

Labelklasse maakt de vergelijking met gebouwen met overeenkomstige samenstelling mogelijk.

Kantoorfunctie (zie de bijlage voor de samenstelling)

Gebruiksoppervlakte 5027 m ²	Naam adviseur H.G.L. Janssen	Adviesbedrijf Advies BV
Opnamedatum 01-01-2010	Examenummer 9999	Inschrijfnummer
Energie label geldig tot 01-01-2020	Handtekening 	KvK-nummer 123.456.78
Afmeldnummer 123456789		

Straat (zie bijlage)
Dorpstraat
Nummer/toevoeging
2
Postcode
9999 AA
Plaats
Hoofdstad
Volgnummer gebouw

Energie label op basis van een ander representatief gebouw of gebouwdeel? Nee

Adres representatief gebouw of gebouwdeel:

Standaard energiegebruik voor dit gebouw

Energiegebruik per vierkante meter maakt vergelijking met andere gebouwen mogelijk.

- Het standaard energiegebruik van dit gebouw is de hoeveelheid energie die jaarlijks nodig is voor verwarming, gebouwkoeling, de productie van warm tapwater, ventilatie en verlichting (exclusief apparatuur die geen deel uitmaakt van de klimaat- en verlichtingsinstallaties).
- Bij de berekening wordt uitgegaan van het gemiddelde Nederlandse klimaat, een gemiddelde bezettingsgraad van het gebouw en een gemiddeld gebruikersgedrag.
- Het standaard energiegebruik per jaar wordt uitgedrukt in de eenheid 'megajoules' per vierkante meter gebruiksoppervlakte (MJ/m²), dit wordt uitgesplitst naar elektriciteit (kWh/m²), gas (m³/m²) en warmte (GJ/m²).
- De CO₂-emissie per jaar als gevolg van het standaard energiegebruik wordt uitgedrukt in kilogram per vierkante meter gebruiksoppervlakte (kg/m²).

920 MJ/m²
(megajoules)

49 kg/m²
(CO₂-emissie)

28 kWh/m² (elektriciteit)
18 m³/m² (gas)
0 GJ/m² (warmte)

Alle kantoren verplicht zuinig met energie

Nieuwsbericht | 28-11-2016 | 12:20

Vanaf 2023 is er in Nederland geen enkel kantoor meer met een energielabel slechter dan label C. Kantoren met een slechter label (D t/m G) mogen dan niet meer gebruikt worden. Eigenaren van energieslurpende kantoren moeten hun panden zuiniger maken. Dat is geen probleem, want de investering betaalt zich terug door besparing op energiekosten.

Dat staat in een brief van minister Blok (Wonen en Rijksdienst) aan de Tweede Kamer. Blok kondigt een wettelijke verplichting aan voor eigenaren van kantoren: hun panden moeten minstens label C hebben. Die eis geldt vanaf 2023. De eigenaren hebben dus nog de tijd hun kantoren zuiniger te maken. Voor heel kleine kantoren en monumentale panden geldt nog een uitzondering.

Kantoren met een label D, E of F kunnen zonder bouwkundige ingrepen aangepast worden om label C te halen. Aanpassingen aan installaties (bijv. verlichting) zijn al voldoende. Alleen bij kantoren die nu label G hebben, zijn maatregelen als glas- of dakisolatie nodig.

De maatregel levert vanaf 2023 ruim 8 petajoule energiebesparing per jaar op. De kantooreigenaren moeten hiervoor samen eenmalig 860 miljoen euro investeren in energiebesparende maatregelen. De terugverdientijd ligt gemiddeld tussen de 3 en 6,5 jaar, maar dat is sterk afhankelijk van het gebouw en de energieprijzen.

De verplichting voor (minstens) label C geldt alleen voor kantoren. Wel komt er een onderzoek naar de mogelijkheden in andere gebouwen (winkels, bedrijfsgebouwen, scholen, zorginstellingen, sporthallen, musea etc.).

Betere controle

Alle bedrijven en instellingen die veel energie gebruiken (meer dan 50.000 kWh) of meer dan 25.000 m² grond zijn nu al verplicht om energiebesparende maatregelen te nemen als de terugverdientijd onder de vijf jaar ligt. De controle daarop door gemeenten en omgevingsdiensten schiet tekort. Het kabinet stelt daarom twintig extra toezichtbodes voor de omgevingsdiensten beschikbaar; die zijn sinds deze maand actief. Zij helpen ook bij regionale projecten voor energiebesparing. Betere controle levert in 2023 ruim 16 petajoule besparing op.

Woonhuizen

Voor energiebesparing in woonhuizen zijn verschillende subsidies en leningen beschikbaar.

- Eigenaren van koopwoningen kunnen ongeveer 20 procent subsidie krijgen als zij twee of meer isolatiemaatregelen tegelijk nemen (dak, gevel, vloer of glas). Deze regeling is populair: sinds half september zijn al bijna 4.000 aanvragen binnengekomen, voor een totaalbedrag van ruim 11 miljoen euro. Het gemiddelde bedrag per aanvraag is ongeveer 3.000 euro.
- Naast subsidie (een gift) is ook een lening mogelijk uit het Nationaal Energiebespaarfonds. Het fonds heeft tot nu toe ruim 53 miljoen aan leningen verstrekt aan ruim 4.200 huizeigenaren en tien verenigingen van eigenaren. In totaal zijn hiermee ruim 8.400 maatregelen genomen.
- De subsidieregeling voor huurhuizen is halverwege dit jaar aantrekkelijker gemaakt. Aan 300 verhuurders is subsidie verstrekt voor in totaal 96 miljoen euro. De verwachting is dat het aantal aanvragen volgend jaar verder zal stijgen.

Documenten

> Kamerbrief over energiebesparing gebouwde omgeving

Minister Blok (Wonen en Rijksdienst) informeert de Tweede Kamer in een Kamerbrief over energiebesparing gebouwde omgeving.

Kamerbrief | 28-11-2016

Alle kantoren verplicht zuinig met energie

Nieuwsbericht | 28-11-2016 | 12:20

Vanaf 2023 is er in Nederland geen enkel kantoor meer met een energielabel slechter dan label C. Kantoren met een slechter label (D t/m G) mogen dan niet meer gebruikt worden. Eigenaren van energieslurpende kantoren moeten hun panden zuiniger maken. Dat is geen probleem, want de investering betaalt zich terug door besparing op energiekosten.

Dat staat in een brief van minister Blok (Wonen en Rijksdienst) aan de Tweede Kamer. Blok kondigt een wettelijke verplichting aan voor eigenaren van kantoren: hun panden moeten minstens label C hebben. Die eis geldt vanaf 2023. De eigenaren hebben dus nog de tijd hun kantoren zuiniger te maken. Voor heel kleine kantoren en monumentale panden geldt nog een uitzondering.

Kantoren met een label D, E of F kunnen zonder bouwkundige ingrepen aangepast worden om label C te halen. Aanpassingen aan installaties (bijv. verlichting) zijn al voldoende. Alleen bij kantoren die nu label G hebben, zijn maatregelen als glas- of dakisolatie nodig.

De maatregel levert vanaf 2023 ruim 8 petajoule energiebesparing per jaar op. De kantooreigenaren moeten hiervoor samen eenmalig 860 miljoen euro investeren in energiebesparende maatregelen. De terugverdientijd ligt gemiddeld tussen de 3 en 6,5 jaar, maar dat is sterk afhankelijk van het gebouw en de energieprijzen.

De verplichting voor (minstens) label C geldt alleen voor kantoren. Wel komt er een onderzoek naar de mogelijkheden in andere gebouwen (winkels, bedrijfsgebouwen, scholen, zorginstellingen, sporthallen, musea etc.).

Wettekst: Bouwbesluit

Afdeling 5.3. Labelverplichting, bestaande bouw

Artikel 5.11. Labelverplichting kantoorgebouw

- 1 Het is vanaf 1 januari 2023 verboden om een kantoorgebouw in gebruik te nemen of te gebruiken zonder een geldig energielabel als bedoeld in het [Besluit energieprestatie gebouwen](#) met een energie-index van 1,3 of beter.
- 2 Het eerste lid is niet van toepassing op een kantoorgebouw met een gebruiksoppervlakte aan kantoorfuncties kleiner dan 50% van de totale gebruiksoppervlakte aan gebruiksfuncties van het gebouw waarvan het kantoorgebouw deel uitmaakt.
- 3 Het eerste lid is niet van toepassing op een kantoorgebouw als de totale gebruiksoppervlakte aan kantoorfuncties en nevenfuncties daarvan in het kantoorgebouw of in het gebouw waarvan het kantoorgebouw deel uitmaakt kleiner is dan 100 m².
- 4 Het eerste lid is niet van toepassing op een kantoorgebouw dat behoort tot een categorie als bedoeld in [artikel 2.2 van het Besluit energieprestatie gebouwen](#).
- 5 Wanneer de maatregelen die nodig zijn om de in het eerste lid bedoelde energie-index te realiseren voor 1 januari 2023, een terugverdientijd hebben van meer dan 10 jaar worden maatregelen genomen die een terugverdientijd hebben tot en met 10 jaar. In die gevallen kan worden volstaan met de daarbij behorende energie-index.

De ELC verplichting in het kort

Ieder kantoor groter dan 100m² moet in 2023 minimaal energielabel C hebben.

G	F	E	D	C	B	A	A ⁺	A ⁺⁺	A ⁺⁺⁺	A ⁺⁺⁺⁺
> 1,75	1,75 - 1,61	1,60 - 1,46	1,45 - 1,31	1,30 - 1,16	1,15 - 1,06	≤ 1,05				

Uitzonderingen:

- › Kantoor(ruimte) gebruikt als nevenfunctie (<50% gebruiksoppervlak heeft kantoorfunctie)
- › Monumenten (Rijk/prov./gem.)
- › Binnen 2 jaar te slopen/transformeren/ onteigenen panden

Moet uw kantoor voldoen?

Infographic op RVO.nl

Ingewikkelde situatie?

Zeker weten?

> Contact uw handhaver: de gemeente.

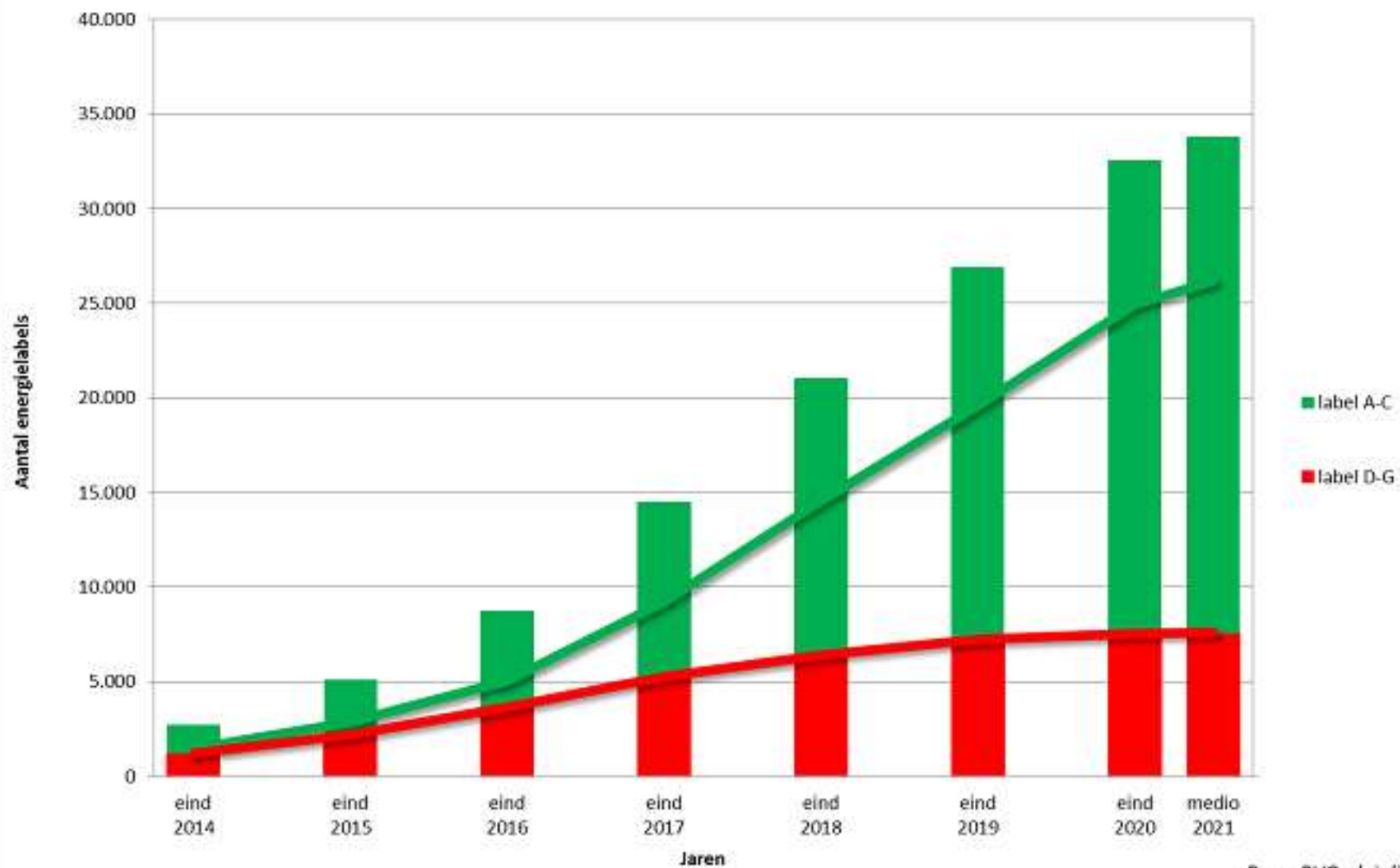

Stand van zaken

Groei energielabels label-C-plichtige kantoren

Bron: RVO.nl, juli 2021

Schatting stand van zaken

Schatting kantoren begin 2021:

- 97.000 kantoren in Nederland
- 65.000 kantoren moeten voldoen aan energielabel-C
- 40% heeft label-C of beter
- 12% heeft label-D of slechter
- 48% heeft nog geen energielabel
- Inschatting EIB: 60% van de kantoren is goed genoeg voor Label-C.

Schatting stand van zaken

Conclusies EIB

- Overige 40% kan deels redelijk eenvoudig voldoen, zonder ingrijpende maatregelen.
- LED verlichting, eventueel in combinatie met veegpulsschakeling, daglichtafhankelijke regeling en enkele zonnepanelen is vaak voldoende
- Voor verouderde, slecht geïsoleerde panden met een G of F-label (ongeveer 23% van de voorraad) zijn meer ingrijpende maatregelen nodig.
- Zij worden beschermd door de clause dat maatregelen met een TVT van meer dan 10 jaar niet verplicht zijn.

Belemmeringen onderzoek EIB voorjaar 2021

- Gebrek aan bewustzijn, kennis en informatie rond label C-verplichting
- Beperkte (verwachte) handhaving
- Praktische bezwaren
- Financieringsproblemen bij kantooreigenaren met zwakkere panden

Acties rijksoverheid en VNG naar aanleiding van onderzoek

- Verhogen bewustzijn, kennis en informatie rond label C-verplichting
- Extra inzetten op handhaving vanaf 2023.

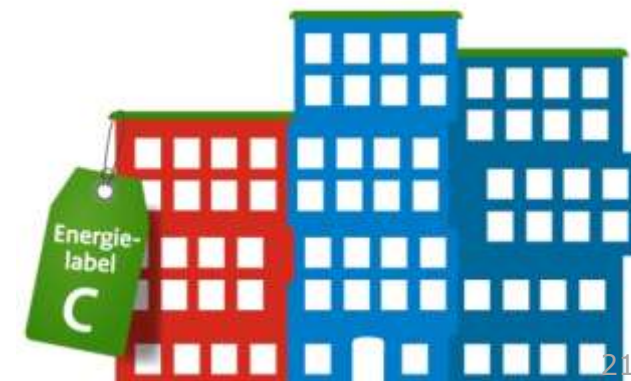

Naar label-C

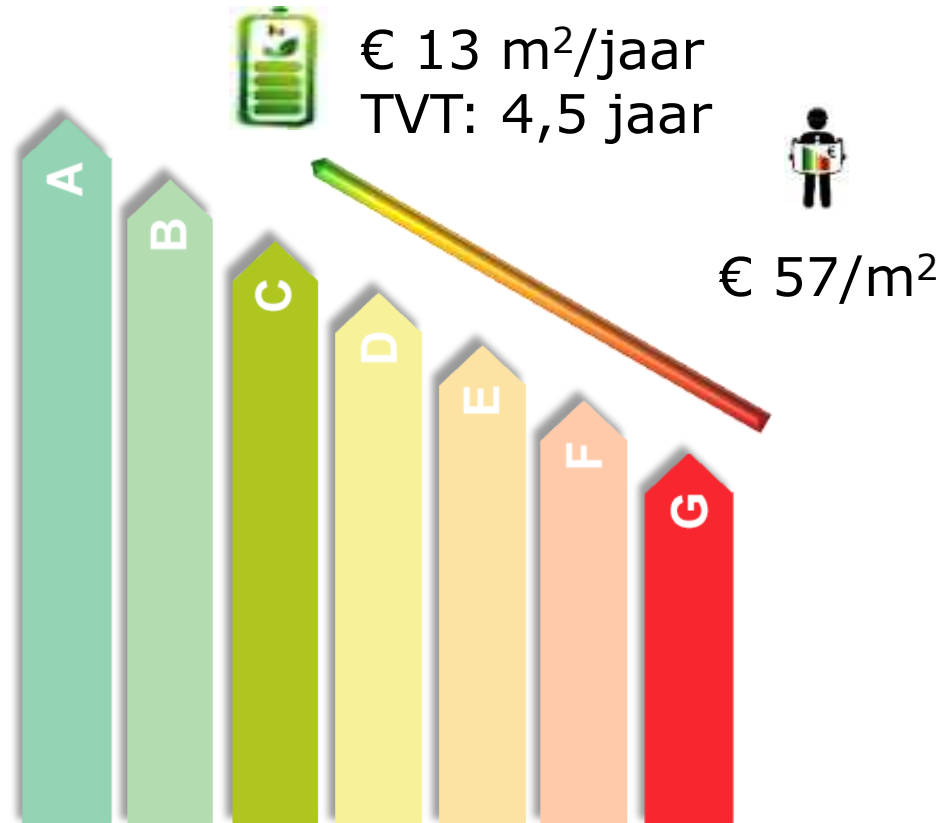
Maatregelen

Isolatie van de begane grond	Warmtepomp
Isolatie van de gevel	Warmtekrachtkoppeling (WKK)
Isolatie van het dak	Warmtepompboiler
HR++ glas	Zonnecollector en zonneboiler voor warmwater
Kierdichting	Warmte/koudeopslag in de bodem
Zonwering	Warmteterugwinning uit ventilatielucht
Spaarlampen en/of HF-verlichting met spiegeloptiekarmaturen	
Veegschakeling, daglichtschakeling en/of aanwezigheidsdetectie voor verlichting	
Hoog rendement ketel	
Zonnepanelen voor elektriciteit	

Wat levert het op?

Investering:

€ 14/m²

€ 13/m²

€ 9/m²

Opbrengst:

€ 3 m²/jaar
TVT: 5 jaar

€ 3 m²/jaar
TVT: 5 jaar

€ 1,50 m²/jaar
TVT: 6,5 jaar

Hoe ga ik naar een geldig Energielabel C

Volg deze 4 stappen

Ben ik met het voldoen aan
wetgeving energielabel-C klaar?

NEE

Nee, de energietransitie is enorm en staat pas aan het begin.

WANT

- > Wetgeving is voor achterblijvers...
- > Het wordt lokaal bepaald wie er wanneer “van het aardgas af gaat”
- > Nieuwe ambities klimaatakkoord voor 2030 en 2050

DUS

- > Denk na over of fossielvrije opties
- > Denk na over lokale/regionale mogelijkheden
- > Begin met goed isoleren
- > Begin met monitoring van je energieverbruik
- > Doe het snel, capaciteit wordt een probleem

Dank u wel voor uw aandacht

<https://www.rvo.nl/energielabelC>

<https://www.rvo.nl/gebouwen>

<https://regelhulpenvoorbedrijven.nl/wetcheckerenergiebesparing/>